

**Електронният наръчник на ИФЛА
“Ключови проблеми в развитието на
колекциите от електронни ресурси” –
нов инструмент за успешни
библиотеки**

**гл. ас. д-р Румелина Василева,
катедра “Библиотечен мениджмънт”, УниБИТ, София**

Въведение – Ситуацията в новите условия

Библиотеката и аспектите

- ✓ **Публичен сектор**
- ✓ **Социално-етичен маркетинг**
- ✓ **Информационно-комуникационни технологии**
- ✓ **Достъп до информация**
- ✓ **Медиатека**
- ✓ **Комплектуване на електронни ресурси**
- ✓ **Абонамент**
- ✓ **Закон за обществените поръчки**
- ✓ **Договори и лицензи**
- ✓ **Консорциуми**

Съдържание – Ръководство за електронни ресурси

Въведение

- ✓ Предназначение
- ✓ История
- ✓ Обхват
- ✓ Авторы

Преводи – Версии на други езици

Съвсем
скоро
и на
български
език

Обхват – Основни раздели в ръководството

1

**1.0 Политики за развитие на колекциите
(за служебно ползване на персонала)**

2

2.0 Подбор и оценка на цифровите колекции

3

3.0 Лицензионни аспекти на електронните ресурси

4

4.0 Анализ и процес на подновяване на ресурсите

Методика

Опорни точки

- ✓ Техническа приложимост
- ✓ Функционалност и надеждност
- ✓ Поддръжка от доставчиците на ресурси
- ✓ Доставка
- ✓ Лицензиране

Опорни точки

- ✓ Актуалност
- ✓ Ефективност на вложените средства
- ✓ Точност и пълнота
- ✓ Дублиране

2.0

Подбор и оценка на цифровите колекции

Опорни точки

2.1 Съдържание

- ✓ Целесъобразност
- ✓ Разширяване на дълбочината и широтата на профила
- ✓ Високо качество
- ✓ Задоволяване на потребностите на целевите публики
- ✓ Приемливо потребление

2.2 Технически изисквания

- ✓ Начин на достъп
- ✓ Автентификация
- ✓ Съвместимост
- ✓ Браузъри
- ✓ Формат на съдържанието

2.0

Подбор и оценка на цифровите колекции

Опорни точки

2.3 Функционалност и надеждност

- ✓ Интерфейс
- ✓ Търсене и извличане на резултати
- ✓ Стратегии на търсене
 - ✓ Транслитерация
 - ✓ Диакретични знаци
- ✓ Експорт и изтегляне
- ✓ Съответствие, надеждност, достъпност
- ✓ Интегритет

2.4 Поддръжка от доставчиците на ресурси

- ✓ Тест достъп и демонстрация на продуктите
- ✓ Обучения на потребители и помощ
- ✓ Техническа поддръжка и помощ
- ✓ Къстомизация (потребителски настройки)
- ✓ Архивиране на данни
- ✓ Библиографски данни
- ✓ Статистическа отчетност

2.0

Подбор и оценка на цифровите колекции

Опорни точки

2.5 Доставка

✓ Модели за покупка и ценообразуване

- ✓ Отделно ценообразуване на съдържанието и на достъпа
- ✓ Комбиниран модел
- ✓ Плащане за преглед (Pay-per-use)
- ✓ Наем
- ✓ Консорциумна цена

Доставка

- ✓ Комплект печатен и е-вариант
- ✓ Цена на пакет
- ✓ “Крупна сделка” (Big deal)
- ✓ Въвеждаща цена
- ✓ Дългосрочна сделка за с фиксирано увеличение на цената
- ✓ Модел, управляван от потребителското търсене

2.0

Подбор и оценка на цифровите колекции

Опорни точки

2.5 Доставка

- ✓ Количество на потребителите и точки на достъп
- ✓ Архиви, архивни права и права на използване след прекратяване на абонамента

Доставка

- ✓ Право на отказ от абонамент
- ✓ Фактуриране
- ✓ Възобновяване на абонамента

3.0 Лицензионни аспекти на електронните ресурси

3.1 Въпроси на достъпа

Пълномощия

- ✓ Упълномощени потребители
- ✓ Упълномощени точки на достъп

Метод на достъпа

- ✓ IP удостоверение за цялата институция
- ✓ Едновременен достъп

Архивиране

- ✓ Политика на архивиране и постоянен достъп
- ✓ Институционални архиви

3.0 Лицензионни аспекти на електронните ресурси

3.2 Използване на електронния информационен ресурс

- ✓ Междубиблиотечно заемане (Interlibrary loan, ILL)
- ✓ Заплащане за преглед (Pay-per-view)
- ✓ Преглед, изтегляне, отпечатване
- ✓ Образователни пакети
- ✓ Образователни архиви
- ✓ Статистика на потреблението
- ✓ Отговорности при неразрешено използване
- ✓ Персонални данни и конфиденциалност

3.0 Лицензионни аспекти на електронните ресурси

3.3 Поддръжка от доставчиците и технически аспекти

Аспекти

- ✓ Достъп до сървър и връзки
- ✓ Пълнота на съдържанието
 - ✓ Библиографски данни
 - ✓ Начална дата на използване
- ✓ Системна интегрираност
- ✓ Техническа поддръжка
- ✓ Оповестяване

Аспекти

- ✓ Помощ на потребителите
- ✓ Достъп чрез уеббраузър
- ✓ Документация
- ✓ Гарантирано време на достъп
- ✓ Съвместимост с библиотечните системи
- ✓ Свързаност на е-ресурсите, например чрез DOI (Digital Object Identifier)

3.0 Лицензионни аспекти на електронните ресурси

3.4 Гъвкавост и подобрения

- ✓ **Отказ от абонамент**
- ✓ **Икономическа ефективност**
- ✓ **Съответствие с печатния еквивалент**
- ✓ **Оперативност**
- ✓ **Отказ от продължаване на лиценза**

3.0 Лицензионни аспекти на електронните ресурси

3.5 Законна употреба

- ✓ Условия на плащане
- ✓ Гратисен период
- ✓ Приложимо право (законодателство)
- ✓ Права на доставчика за предоставяне на достъп
- ✓ Език на лицензията

4.0 Анализ и процес на подновяване на ресурсите

4.1 Анализ на данните за потребителско ползване

Статистика

- ✓ Съответствие на нуждите
- ✓ Тенденции на потреблението
- ✓ Адекватност на разходите
- ✓ Икономическа ефективност във времето
- ✓ По-рентабилни възможности
- ✓ Прогнозен дял на потребителите
- ✓ Съотношение:
използване на текущи броеве

съдържание в архив

Статистика

- ✓ Промоции за насърчаване на потреблението
- ✓ Обучение и документация за ползване на ресурса
- ✓ Надеждност на достъпа
- ✓ Надеждност на статистическите данни, признати от ICOLC (International Coalition of Library Consortia) и COUNTER (Counting Online Usage of Networked Electronic Resources)

4.0 Анализ и процес на подновяване на ресурсите

4.2 Анализ на други фактори за подновяване на ресурсите

- ✓ Промени, свързани с доставчика на информация
- ✓ Промени, извършени в операционната платформа
- ✓ Промени, настъпили в предоставянето на достъп
- ✓ Промени в ценообразуването
- ✓ Промени в политиките на предоставяне на достъп до архивите
- ✓ Промени в лиценза
- ✓ Промени в съдържанието или в предлаганите абонаментни пакети

Речник на термините

ARL	Абонамент	Ежегодно предоговаряне	Курсови архиви	Покупка
ATOM	Абонираща институция	Е-книга	Курсови пакети	Постпринт
CD-ROM	Архивиране	Е-мейл	Лизинг	Правна юрисдикция
COUNTER	Архивни броеве	Е-списание	Лиценз	Препринт
HTML	Бази данни	Идентификация по IP	Лицензионен агент	Приложимо право
HTTP	Библиотечен фонд	Издател(и)	Лицензионен период	Прокси сървър
ICOLC	Време на достъп	Изтегляне	Лицензиране	Пълен текст
IP	Външни потребители	Институционал.а рхиви	Лично ползване	Пълнота на съдържанието
JISC	Гратисен период	Интернет	МЗ	Развитие на колекциите
LOCKSS	Договорни условия	Интерфейс	Мултимедия	Ръководна институция
METS	Документация	Информационен ресурс	Намиране на връзки	Самостоятелно архивиране
NISO	Доставка	ИФЛА	Неупълномощена употреба	Специалист(и) по комплектуване
Open URL	Доставчик	Клауза за оттегляне	Обучение и помощ	Сървър
PDF	Достъп	Кодекси за добри практики	Отдалечен достъп	Трето лице
Portico	Дъблинско ядро	Комплектуване	Оторизирани потребители	Търговски представител
RDF	Дълговечен достъп	Комплектуване, направлявано от потребителите	Пакет (Package)	Уеббраузър
RSS		Консорциум	Парола	Устойчив достъп
SFX			Платен преглед	Финансова година
SGML			Подбор	Цена на достъпа
SUSHIUNIC			Подновяване (анекс)	Цифрови материали
ODE				Юрисконсулт
URL				
XML				

Заклучение – Ползите

- ✓ Цифровите библиотеки като институции и услуги разполагат с почти всички аспекти на библиотечно съдържание, колекции и общности. От една страна традиционната библиотека става все по-неустойчив вид, на който му предстои спешно адаптиране. От друга – именно партньорството на цифровите библиотеки с университети, библиотеки, архиви и музеи би ги обогатило в социален, поведенски и икономически аспект.
- ✓ Авторскоправните аспекти също изискват текущо познаване, осмисляне и адаптивно прилагане на съществуващите международни документи, постижения и добри практики.
- ✓ Потребността от виртуално информационно осигуряване на населението се определя от съществуващите в момента социални и технологични неравностойности и от необходимостта от приобщаване към достъпа до световни е-ресурси, образователни портали, до правна информация, до информация в областта на здравеопазването, екологията, социалната защита и др. качествени е-ресурси, които трябва да познават всички библиотекари.

д-р Румелина Василева
rumivas@gmail.com